

KOORDINÁCIA OCHRANY DETÍ PRED NÁSILÍM

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch

1/2015

OBSAH

Úvod	3
I. Výklad pojmov	4
II. Prečo postupovať koordinovane?	5
III. Mechanizmus koordinácie	6
Koordinátor pre problematiku násilia na deťoch	6
Koordináčné stretnutia k problematike násilia na deťoch	6
Pravidelné koordináčné stretnutia	6
Koordináčné stretnutia k závažným prípadom násilia na deťoch	7
Odkazy v texte	8

ZOZNAM SKRATIEK

- CPPPaP – Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie
CŠPP – Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva
MPSVaR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MVO – mimovládne organizácie
SPODaSK – sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
ÚPSVaR – úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

„Nikdy nepochybujte o tom, že by malá skupina premýšľajúcich, odhodlaných ľudí mohla zmeniť svet. V skutočnosti je to jediná vec, ktorá ho kedy zmenila.“

Margaret Meadová

ÚVOD

Násilie na deťoch sa často vyskytuje aj v našej blízkosti. Mnohokrát však uniká našej pozornosti. Jedným z možných dôvodov tohto stavu je nedostatočná komunikácia a koordinácia ľudí, ktorí voľbou svojho povolania prijali aj podiel zodpovednosti za ochranu detí pred násilím.

Práve ochrana detí pred násilím by nemala, ani nemôže byť vnímaná ako individuálne poslanie či zodpovednosť jednotlivca určitej profesie. Cieľom tejto koordinačnej príručky je stručne priblížiť model zabezpečenia koordinácie, teda zosúladovania úloh a činností, ktoré vykonávate. Nakoľko sa mnohé z nich vzájomne dopĺňajú a podmieňujú, ich časový a obsahový súlad je jedným z predpokladov ich úspešnej realizácie. Vzhľadom k uvedenému, obsahovú kostru príručky tvorí model koordinačného mechanizmu doplnený o základné informácie o úlohách a činnostiach pracovníkov a subjektov.

Táto príručka predstavuje iba stručný manuál. Pri ochrane detí pred násilím je potrebné postupovať podľa príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov a interných predpisov. Za účelom rozširovania znalostí o problematike násillia na deťoch je potrebné venovať pozornosť aj odborným materiálom z tejto oblasti. Netreba tiež zabúdať, že základnými predpokladmi efektívnej koordinácie sú aktívna komunikácia, vzájomná dôvera, pomoc a podpora.

Táto koordinačná príručka je prvou verziou, ktorá bude priebežne doplňovaná a upravovaná v závislosti od potreby aktualizácie obsahu (napr. vzhľadom k legislatívnym zmenám), prípadne zmien funkčných nastavení.

Obsah príručky prerokovali a schválili:

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky,

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky,

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky,

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky,

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky.

I. VÝKLAD POJMOV

V záujme zachovania stručnosti a prehľadnosti príručky sú v texte použité zovšeobecnené pojmy.

Pre účely tejto príručky rozumieme:

- **Koordináciou** vzájomné zosúladovanie úloh, činností a postupov realizovaných pri ochrane detí pred násilím.
- **Násilím na dieťaťi** najmä týranie, sexuálne zneužívanie a zanedbávanie dieťaťa.¹
- **Dieťaťom ohrozeným násilím** dieťa, ktoré je obeťou násillia alebo dieťa, ktorému reálne hrozí, že sa ňou stane.
- **Participujúcim pracovníkom*** najmä pedagogického a odborného zamestnanca pôsobiaceho v škole alebo školskom zariadení (ďalej v texte aj „pedagogický a odborný zamestnanec“)², príslušníka Policajného zboru, prokurátora, všeobecného lekára, ktorý poskytuje všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť pre deti a dorast, zamestnanca akreditovaného subjektu³, zamestnanca obce, vrátane obecného policajta⁴, zamestnanca oddelenia SPODaSK, zamestnanca zariadenia SPODaSK⁵.

Participujúci pracovníci sú uvedení v abecednom poradí bez implikácie dôležitosti úloh, ktoré plnia.

- **Participujúcim subjektom** ajmä akreditovaný subjekt, obec, obvodné oddelenie Policajného zboru a útvary okresného riaditeľstva Policajného zboru (odbor kriminálnej polície, oddelenie prevencie), orgán SPODaSK (ÚPSVaR), poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, prokuratúru, školu a školské zariadenie⁶, zariadenie SPODaSK.

Participujúce subjekty sú uvedené v abecednom poradí bez implikácie dôležitosti úloh, ktoré plnia.

- **Sekundárnou viktimizáciou** druhotné zraňovanie obete participujúcimi pracovníkmi spočívajúce predovšetkým v necitlivom prístupe k dieťaťu (napr. neodôvodnené vyvolávanie spomienok na útoky násilníka)⁷.

---

* Pre zjednodušenie a sprehľadnenie textu používame mužský rod (bez diskriminačného zámeru).

II. PREČO POSTUPOVAŤ KOORDINOVANE?

Koordinovaný postup podporujúci identifikáciu a riešenie prípadov násillia na deťoch zefektívňuje ochranu detí pred násillím a zároveň prináša aj isté pozitíva pre participujúce subjekty a participujúcich pracovníkov.

Koordinácia podporuje:

■ Včasné identifikovanie prípadov násillia na deťoch

Včasné identifikovanie prípadov násillia je nevyhnutným predpokladom na ochranu života, zdravia a všestranného vývinu detí.

Ako podporiť včasnú identifikáciu prípadov násillia na deťoch?

- Vzájomným odovzdávaním všeobecných skúseností v identifikovaní násillia na deťoch,
- vzájomným informovaním o skutočnostiach, ktoré pomôžu rozpoznať existujúce alebo hroziace násillie na deťoch,
- zosúladovaním plnenia úloh súvisiacich s preverovaním závažných informácií svedčiacich o ohrození detí násillím.⁸

■ Zvyšovanie profesionality výkonu

Jedným z predpokladov zlepšenia ochrany detí pred násillím je zvyšovanie profesionality výkonu. Okrem systematického odborného vzdelávania, k zvyšovaniu profesionality výkonu prispievajú aj príklady dobrej praxe a dostupnosť aktuálnych informácií o postupoch participujúcich subjektov.

Ako podporiť zvyšovanie profesionality výkonu?

- Vzájomným informovaním o aktuálnych trendoch v práci participujúcich pracovníkov a v metódach pomoci,
- preberaním príkladov dobrej praxe do realizovaných procesov súvisiacich s ochranou detí pred násillím.

■ Zefektívňovanie procesov

Vzhľadom k veľkému množstvu práce a neraz obmedzenému množstvu ľudských zdrojov je čas potrebný na kvalitnú prácu v prípadoch ohrozenia detí násillím často nedostatočný. Skúsenosti z praxe poukazujú na to, že mnohé úkony sa zbytočne opakujú, informácie sa získavajú zdĺhavo, resp. sa neraz zisťujú a poskytujú opätovne, prípadne nie sú obsahovo postačujúce.

Ako podporiť zefektívňovanie procesov?

- Vzájomným informovaním o možnostiach zefektívňovania spolupráce a súčinnosti,
- realizáciou spoločných, časovo hospodárnejších konzultácií v rámci koordinačných stretnutí,
- znižovaním formalizmu v komunikácii.

■ Zvyšovanie súdržnosti a istoty pri práci

Každý z participujúcich pracovníkov nesie istý diel zodpovednosti za ochranu detí pred násillím. Prípadné zlyhanie môže mať vážne následky. V prípade koordinovaného postupu sa nielen znižuje riziko zlyhania, ale zároveň sa zvyšuje pocit istoty pri realizácii vlastných úloh, ako aj odolnosť voči tlaku tretích osôb, neraz spojeného s agresivitou a zastrášaním.

Ako podporiť zvyšovanie súdržnosti a istoty pri práci?

- Zapojením všetkých participujúcich pracovníkov, ktorí môžu dieťaťu pomôcť,
- aktívnou komunikáciou participujúcich pracovníkov,
- vzájomnou pomocou a podporou pri riešení jednotlivých prípadov.

III. MECHANIZMUS KOORDINÁCIE

Pri ochrane detí pred násilím plní každý participujúci pracovník špecifické úlohy. Nevyhnutným predpokladom koordinácie je aktívna komunikácia o pripravovaných a realizovaných postupoch. Priestor na komunikáciu ponúkajú práve koordinačné stretnutia zvolané príslušným koordinátorom pre problematiku násillia na deťoch.

Koordinátor pre problematiku násillia na deťoch

Úlohu koordinátora pre problematiku násillia na deťoch (ďalej aj „koordinátor“) plní v rámci príslušného územného obvodu ÚPSVaR⁹ riaditeľ odboru sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR. Jeho úlohou je aktívne podporovať koordináciu. Za týmto účelom predovšetkým:

- Organizuje, zvoláva¹⁰ a facilituje pravidelné koordinačné stretnutia a koordinačné stretnutia k závažným prípadom násillia na deťoch,
- v súčinnosti s participujúcimi subjektmi vyhodnocuje fungovanie koordinácie v rámci svojej územnej pôsobnosti (osobitnú pozornosť venuje identifikovaným systémovým nedostatkom),
- v súčinnosti s participujúcimi subjektmi vyhodnocuje situáciu v oblasti násillia na deťoch v rámci svojej územnej pôsobnosti (pozornosť venuje výskytu prípadov a opatreniam, ktoré v ich súvislosti participujúce subjekty prijímajú),
- komunikuje a podporuje realizáciu opatrení prijatých v súvislosti s plnením Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím¹¹ na celonárodnej úrovni,
- pravidelne informuje Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch (MPSVaR SR)¹² o stave koordinácie a o stave v oblasti násillia na deťoch v rámci svojej územnej pôsobnosti, ako aj o návrhoch na zefektívňovanie procesov.

Koordinačné stretnutia k problematike násillia na deťoch

Nástrojmi na skordinovanie činností sú okrem individuálnej komunikácie prebiehajúcej medzi jednotlivými participujúcimi pracovníkmi a subjektmi aj koordinačné stretnutia k problematike násillia na deťoch. Nakoľko pri realizácii úloh súvisiacich s problematikou násillia na deťoch je potrebné spolupracovať s viacerými participujúcimi subjektmi, spoločné koordinačné stretnutia sú z hľadiska časovej hospodárnosti vhodnou alternatívou. Koordinácie stretnutia sa spravujú rokovacím poriadkom, ktorého vzor tvorí prílohu koordinačnej príručky. Z hľadiska obsahu rozlišujeme dva základné typy koordinačných stretnutí:

- pravidelné koordinačné stretnutia,
- koordinačné stretnutia k závažným prípadom násillia na deťoch.

Pravidelné koordinačné stretnutia

Tieto stretnutia by sa mali realizovať pravidelne v horizonte jedného až dvoch mesiacov na základe zvolania koordinátorom pre problematiku násillia na deťoch. Stretnutia sa konajú za účasti zástupcov (participujúcich pracovníkov) CPPPpP, CŠPP, orgánu SPODaSK, okresného riaditeľstva Policajného zboru. Ďalej by sa stretnutí mali zúčastniť zástupcovia prokuratúry, pozvaní zástupcovia zariadení SPODaSK, obcí, akreditovaných subjektov, všeobecní lekári poskytujúci všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť pre deti a dorast, ktorí prejavili záujem o účasť na stretnutiach, prípadne zástupcovia ďalších dotknutých subjektov v okrese (napr. okresný úrad). Uvedených koordinačných stretnutí sa môžu zúčastniť aj zástupcovia ďalších priamo nepozvaných participujúcich subjektov¹³. Vzhľadom k tomu, že v participujúcich subjektoch pracuje viacero participujúcich pracovníkov, je potrebné, aby každý z týchto subjektov delegoval stáleho zástupcu (prípadne zástupcov)¹⁴, ktorý sa bude týchto stretnutí zúčastňovať. Tento zástupca by mal mať odborné aj osobnostné predpoklady a mal by mať zodpovedajúce skúsenosti z praxe, aby sa mohol vecne a konštruktívne vyjadrovať za delegovaný subjekt.

Obsahom týchto stretnutí by malo byť predovšetkým:

- Identifikovanie aktuálnych prekážok v spolupráci a súčinnosti participujúcich subjektov¹⁵, ktoré sa v praxi vyskytujú a navrhovanie riešení na ich odstránenie.
- Identifikovanie aktuálnych systémových nedostatkov pri odhaľovaní prípadov násillia a pri práci s obeťou (napr. sekundárna viktimizácia pri realizovaní úkonov trestného konania) a navrhovanie riešení na ich odstránenie.
- Analýza a hodnotenie situácie v oblasti násillia na deťoch (v rámci územného obvodu ÚPSVaR):
  - Stav výskytu násillia na deťoch (počet prípadov),
  - dominujúce špecifiká prípadov (aký typ prípadov prevláda, aké sú spoločné znaky týchto prípadov), ktoré sa vyskytujú,
  - rizikové faktory (aké rizikové faktory súvisiace s výskytom násillia na deťoch sa vyskytujú),
  - realizované úkony a činnosti participujúcich subjektov.
- Navrhovanie riešení pre zefektívňovanie procesov (opiera sa o analýzu a hodnotenie situácie, ako aj o analýzu realizovanú v rámci koordinačných stretnutí k závažným prípadom násillia na deťoch), vychádzajúc zo špecifických podmienok a potrieb daného územného obvodu, s dôrazom na zefektívnenie primárnej prevencie násillia na deťoch, ako aj zlepšenie výsledkov v oblasti identifikácie a riešenia konkrétnych prípadov → výsledkom môžu byť návrhy a následná realizácia konkrétnych opatrení, zlepšení a invenčných aktivít.
- Konzultovanie¹⁶ rizikových faktorov¹⁷ ohrozujúcich konkrétne deti a rodiny a príznakov možného násillia.

Koordinačné stretnutia k závažným prípadom násillia na deťoch

Koordinačné stretnutia k závažným prípadom násillia na deťoch predstavujú mimoriadne dôležitý nástroj zlepšovania postupov pri ochrane detí pred násillím. Z uvedeného dôvodu je potrebné uskutočniť ich v čo možno najkratšom čase od odhalenia prípadu násillia. Na takéto stretnutie by mali byť pozvaní¹⁸ participujúci pracovníci, ktorí sú s dieťaťom v priamom kontakte (napr. pedagogický a odborný zamestnanec¹⁹, všeobecný lekár, ktorý poskytuje všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť pre deti a dorast²⁰, psychológ, zamestnanec obce²¹) zástupcovia (participujúci pracovníci) subjektov, ktoré v súvislosti s dieťaťom prijali a budú prijímať konkrétne opatrenia a vykonávať konkrétne činnosti (príslušný orgán SPODaSK²², príslušný útvar Policajného zboru²³, príslušná prokuratúra²⁴...), ako aj subjektov, ktoré s dieťaťom pracovali alebo s ním budú ďalej pracovať (napr. príslušné zariadenie SPODaSK²⁵, akreditovaný subjekt...).

Obsahom týchto stretnutí by mali byť predovšetkým:

- Analýza dostupných informácií o prípade. Informácie o prípade musia byť analyzované vo všeobecnej rovine (bez zverejnenia a spracovávania identifikačných údajoch dieťaťa a rodiny)²⁶.
- Analýza a návrh opatrení, ktoré je potrebné prijať, aby sa obdobné prípady neopakovali, prípadne aby sa odhalili v skoršom štádiu (poučenie sa z prípadu) → hľadanie systémových riešení.
- Návrhy možných postupov v prípadoch daného typu (prijímanie následných opatrení, následné konania).

Uvedené koordinačné stretnutie je potrebné odlišiť od samotného výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a od koordinácie subjektov (realizovanej napr. metódou prípadových konferencií), ktorú zabezpečuje pracovník SPODaSK.

ODKAZY V TEXTE

- ¹ Uvedené konania sú obsiahnuté v rámci pojmu syndróm CAN. Pre riešenie problematiky násilia na deťoch je nevyhnutné mať čo najširší rozsah vedomostí o problematike syndrómu CAN. Uvedeným syndrómom sa zaoberá množstvo odborných publikácií. Viac informácií môžete nájsť aj v **príručke o syndróme CAN Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny**, prípadne v **Odbornom usmernení Ministerstva zdravotníctva SR o príznakoch a diagnostike zanedbávania, týrania alebo zneužívania maloletej osoby a o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní podozrenia na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby**.
- ² Osobitné postavenie v rámci koordinácie majú odborní zamestnanci CPPPaP a ČŠPP. Práve títo zamestnanci sa zúčastňujú koordinačných stretnutí k problematike násilia na deťoch. Viac v časti III. Mechanizmus koordinácie.
- ³ Akreditovaný podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK.
- ⁴ Zákon č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení neskorších predpisov.
- ⁵ Zariadenia podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- ⁶ Osobitné postavenie v rámci koordinácie majú CPPPaP a ČŠPP. Viac v časti III. Mechanizmus koordinácie.
- ⁷ Viac informácií môžete nájsť v **príručke o syndróme CAN Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny** (str. 69 a nasl.).
- ⁸ V tejto súvislosti je potrebné poukázať na potrebu zvýšenia pozornosti venovanej deťom ohrozeným násilím a to predovšetkým pozornosti zo strany participujúcich pracovníkov, ktorí s nimi prichádzajú do pravidelného kontaktu (najmä pedagogický a odborný zamestnanec a všeobecný lekár, ktorý poskytuje všeobecnú ambulatnú zdravotnú starostlivosť pre deti a dorast). Ich úloha sa nekončí iba odpoveďou na dožiadanie zo strany polície, prípadne orgánu SPODaSK. V prípade podozrenia na ohrozenie dieťaťa násilím je potrebné, aby bola dieťaťu venovaná adekvátne pozornosť zameraná na rozpoznávanie prípadných ďalších príznakov prítomnosti, resp. prehlbovania násilia.
- ⁹ V rámci SR pôsobí 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Niektoré z týchto úradov majú vo svojej pôsobnosti viaceré okresy. Viac informácií môžete získať **na webstránke Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR www.upsvar.sk**
- ¹⁰ Koordinátor zasiela pozvánku (prioritne elektronickou poštou) miestne príslušným subjektom a osobám (predovšetkým CPPPaP, ČŠPP, obciam, orgánu SPODaSK, zariadeniam SPODaSK, akreditovaným subjektom, okresnému riaditeľstvu Policajného zboru, prokuratúre, a v prípade záujmu o účasť na stretnutí aj všeobecným lekárom poskytujúcim všeobecnú ambulatnú zdravotnú starostlivosť pre deti a dorast, prípadne ďalším dotknutým subjektom a osobám) najneskôr týždeň pred konaním pravidelného koordinačného stretnutia. V rovnakom časovom predstihu zároveň zašle informáciu o konaní uvedeného koordinačného stretnutia Národnému koordinačnému stredisku pre riešenie problematiky násilia na deťoch (MPSVaR SR). Koordinátor pri pozývaní obcí, MVO a zariadení SPODaSK prihliada na kapacitné možnosti, ako aj na potrebu zabezpečenia dynamiky stretnutia. Príliš veľké množstvo účastníkov by bolo kontraproduktívne. Z menovaných subjektov je potrebné prizvať predovšetkým tie, ktoré budú alebo môžu byť obsahom stretnutí priamo dotknuté (napr. obce a zariadenia, s ktorými zlyháva spolupráca).
- ¹¹ Viac informácií môžete získať **na webstránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR www.employment.gov.sk, v časti Ministerstvo, záložka NKS pre riešenie problematiky násilia na deťoch**.
- ¹² Viac informácií môžete získať **na webstránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR www.employment.gov.sk, v časti Ministerstvo, záložka NKS pre riešenie problematiky násilia na deťoch**.
- ¹³ Termíny a miesta konania koordinačných stretnutí môžete nájsť **na webstránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR www.employment.gov.sk, v časti Ministerstvo, záložka NKS pre riešenie problematiky násilia na deťoch**. Prípadný záujem o účasť zo strany ďalších participujúcich subjektov (tých, ktoré nie sú pravidelne pozývané) je potrebné vopred nahlásiť koordinátorovi, ktorý ho posúdi z hľadiska kapacitných možností. Koordinátor by mal v prípadoch, kedy by bola účasť takto prihláseného subjektu/pracovníka prínosná, vytvoriť podmienky na jeho účasť.

V prípade, že na stretnutí vystane konkrétny problém, ktorý je potrebné riešiť s konkrétnym participujúcim subjektom (napr. konkrétna škola, poskytovateľ zdravotnej starostlivosti...), ktorého zástupca nie je na stretnutí prítomný, koordinátor tento subjekt prizve na nasledujúce stretnutie.

¹⁴ Účasť delegovaných zástupcov, ktorí sa navzájom poznajú, podporuje skupinovú dynamiku koordinačných stretnutí. Pravidelná účasť pomáha delegovanému zástupcovi vytvoriť si prehľad o úlohách, postupoch a mantineloch ďalších účastníkov. Zástupca participujúceho subjektu by mal zabezpečovať:

- sprostredkovanie kľúčových informácií (požiadaviek, návrhov...) medzi delegujúcim subjektom a účastníkmi koordinačných stretnutí,
- overovanie možností plnenia navrhovaných riešení v rámci delegovaného subjektu,
- koordinovanie plnenia návrhov riešení prijatých na koordinačných stretnutiach v rámci delegujúceho subjektu,
- úlohu kontaktného bodu pri vzájomnej komunikácii s inými participujúcimi subjektmi (mimo koordinačných stretnutí), týkajúcej sa problematiky násillia na deťoch.

¹⁵ Napr. zlyhávanie pri poskytovaní kľúčových informácií, nenahlasovanie podozrení na násillie na dieťati...

¹⁶ Pravidelné koordinačné stretnutia môžu mať pridanú hodnotu pri analýze a sumarizácii rizík. Nástrojom takejto sumarizácie sú práve konzultácie o rizikových faktoroch a príznakoch možného násillia na dieťati s ďalšími odborníkmi (participujúcimi pracovníkmi) zúčastňujúcimi sa koordinačných stretnutí. Pri analýze a sumarizácii je potrebné dôsledne dbať na ochranu osobných údajov. Informácie o konkrétnom dieťati a jeho rodine môže participujúci pracovník poskytnúť a žiadať iba v zákonom stanovenom rozsahu. **Ak je výsledkom analýzy a sumarizácie rizík podozrenie, že dieťa je ohrozené násillím, je nevyhnutné, aby dotknuté participujúce subjekty začali vo veci konať a prijali potrebné opatrenia vyplývajúce z príslušných právnych predpisov.**

¹⁷ Rizikové faktory a príznaky možného násillia na dieťati (viac informácií môžete nájsť v **príručke o syndróme CAN Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny** (príznaky a prejavy – str. 6 – 10, str. 14 – 15, str. 23 – 24), prípadne v **Odbornom usmernení Ministerstva zdravotníctva SR o príznakoch a diagnostike zanedbávania, týrania alebo zneužívania maloletej osoby a o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní podozrenia na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby** č. 43/2012 (čl. 3), sú rozpoznateľné v kontakte s dieťaťom a jeho rodinou. Nie každý príznak je nevyhnutne dôsledkom násillia a nie každý rizikový faktor musí do násillia nevyhnutne vyústiť. Rozhodne ich však netreba podceňovať. Práve sklony k ich banalizovaniu sú jednou z významných prekážok včasnej identifikácie. V prípade výskytu príznakov možného násillia na dieťati, je potrebné zvýšiť pozornosť a vyhodnotiť, čo mohlo uvedené príznaky spôsobiť. V prípadoch výskytu rizikových faktorov je potrebné posúdiť riziko, ktoré z nich pre dieťa vyplýva.

Rizikovými faktormi pre účely tejto príručky rozumieme faktory, ktoré indikujú možné ohrozenie dieťaťa násillím.

Rizikovými faktormi sú napríklad:

- páchanie násillných trestných činov a priestupkov osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- agresívne správanie sa osôb, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- podozrenie na drogovú závislosť osôb, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- záhaľčivý život (žobranie, hazardné hry, prostitúcia, alkoholizmus) osôb, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo s ním žijú v spoločnej domácnosti,
- krízové situácie v rodine, ktoré môžu súvisieť s násillím alebo násillie spôsobiť,
- znížená úroveň starostlivosti o dieťa (napr. špinavé, roztrhané oblečenie, často zanedbaná hygiena dieťaťa, dieťa nemá pripravené desiaty, nemá zaplatené ani inak zabezpečené obedy, neabsolvovanie preventívnych zdravotných prehliadok, nedodržiavanie predpísaných postupov liečby),
- výchovné problémy dieťaťa.

Ak je výsledkom posúdenia rizikových faktorov a príznakov možného násillia podozrenie, že dieťa je ohrozené násillím, je nevyhnutné toto podozrenie bezodkladne ohlásiť orgánom činným v trestnom konaní (oznamovacia povinnosť štátnych orgánov, vyšších územných celkov, obcí a iných právnických osôb voči orgánom činným v trestnom konaní v prípade týrania, sexuálneho zneužívania a závažnejších foriem zanedbávania, teda v prípadoch, kedy bol v súvislosti s uvedenými konaniami spáchaný trestný čin, vyplýva z § 3 ods. 2 Trestného poriadku: „Štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby sú povinné bez meškania oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin...“) **a orgánu SPODaSK** (oznamovacia povinnosť vyplýva z § 7 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK („Každý je povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa.“).

Neoznámenie závažných prípadov týrania a sexuálneho zneužívania môže byť kvalifikované ako trestný čin podľa

§ 340 ods. 1 Trestného zákona („Kto sa hodnoverným spôsobom dozvie, že iný spáchal zločin, na ktorý tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej desať rokov...a taký zločin alebo trestný čin neoznámi bez odkladu orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru...potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.“).

¹⁸ Pozvánku na koordinačné stretnutie k závažným prípadom násillia na deťoch zasiela koordinátor elektronickou poštou najneskôr 48 hodín pred stretnutím. V rovnakom časovom predstihu zároveň zašle informáciu o konaní uvedeného koordinačného stretnutia Národnému koordinačnému stredisku pre riešenie problematiky násillia na deťoch (MPSVaR SR).

¹⁹ Pedagogickí a odborní zamestnanci majú s deťmi a zväčša aj s ich rodinnými príslušníkmi najčastejší kontakt (učiteľ v škole, vychovávateľ v škôlke...). Z tohto dôvodu plnia mimoriadne dôležitú úlohu pri odhaľovaní prípadov násillia na deťoch. Mnohé z prípadov násillia na deťoch je možné odhaliť predovšetkým vďaka ich oznámeniam orgánu SPODaSK a orgánom činným v trestnom konaní. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné, aby každé podozrenie na výskyt takéhoto prípadu bezodkladne ohlásili. V tejto súvislosti je potrebné venovať pozornosť predovšetkým deťom, pri ktorých sa vyskytujú niektoré z príznakov možného násillia. Viac informácií môžete získať v **príručke o syndróme CAN Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny**, (príznaky a prejavy – str. 6 –10, str. 14 – 15, str. 23 – 24), prípadne v **Odbornom usmernení Ministerstva zdravotníctva SR o príznakoch a diagnostike zanedbávania, týrania alebo zneužívania maloletej osoby a o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní podozrenia na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby** č. 43/2012 (čl.3).

Po odhalení prípadu násillia sa však ich úloha nekončí. V prípadoch, kedy ostávajú s dieťaťom v kontakte, venujú zvýšenú pozornosť príznakom možného prehlbovania násillia na dieťaťu. Zároveň kladú dôraz na podporu dieťaťa, pričom vo všetkých fázach vyučovacieho procesu dôkladne zohľadňujú okolnosti, v ktorých sa dieťa nachádza. Za účelom realizácie uvedeného intenzívne komunikujú so zákonnými zástupcami dieťaťa, prípadne s orgánom SPODaSK, orgánmi činnými v trestnom konaní, obcou, prípadne subjektmi, ktoré vykonávajú v súvislosti s dieťaťom, resp. jeho rodinou, opatrenia SPODaSK.

²⁰ Všeobecní lekári, ktorí poskytujú všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť pre deti a dorast majú v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti opakovaný kontakt s dieťaťom a jeho rodinnými príslušníkmi. Z tohto dôvodu plnia mimoriadne dôležitú úlohu pri odhaľovaní prípadov násillia na deťoch. Mnohé z prípadov násillia na deťoch je možné odhaliť predovšetkým vďaka ich oznámeniam orgánu SPODaSK a orgánom činným v trestnom konaní. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné, aby každé podozrenie na výskyt takéhoto prípadu bezodkladne ohlásili.

V tejto súvislosti je potrebné spomenúť oznamovaciu povinnosť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti vyplývajúcu z § 79 ods. 4 písm. a) zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov: „Poskytovateľ, ktorý je držiteľom povolenia alebo držiteľom licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe, je ďalej povinný bezodkladne oznamovať orgánu činnému v trestnom konaní a úradu práce, sociálnych vecí a rodiny ako orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa osobitného predpisu, v ktorého obvode sa maloletá osoba zdržiava, podozrenie na sexuálne zneužívanie alebo iné zneužívanie maloletej osoby, znásilnenie maloletej osoby, sexuálne násillie voči maloletej osobe, sexuálne vykorisťovanie maloletej osoby, súlož medzi príbuznými, ktorá sa týka maloletej osoby, týranie alebo zanedbávanie maloletej osoby.“ Pozornosť je potrebné venovať predovšetkým deťom, pri ktorých sa vyskytujú niektoré z príznakov možného násillia. Viac informácií môžete získať v **príručke o syndróme CAN Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny** (príznaky a prejavy – str. 6 –10, str. 14 – 15, str. 23 – 24), prípadne v **Odbornom usmernení Ministerstva zdravotníctva SR o príznakoch a diagnostike zanedbávania, týrania alebo zneužívania maloletej osoby a o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní podozrenia na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby** č. 43/2012 (čl.3). Zvýšenú pozornosť si vyžadujú aj deti, ktoré opakovane bez zdôvodnenia neabsolvujú preventívne prehliadky a povinné očkovania.

²¹ Zamestnanci predovšetkým menších obcí majú s deťmi a ich rodinnými príslušníkmi častý konakt. Z tohto dôvodu plnia mimoriadne dôležitú úlohu pri odhaľovaní prípadov násillia na deťoch. Mnohé z prípadov násillia na deťoch je možné odhaliť predovšetkým vďaka ich oznámeniam orgánu SPODaSK a orgánom činným v trestnom konaní. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné, aby každé podozrenie na výskyt takéhoto prípadu bezodkladne ohlásili. V tejto súvislosti je potrebné venovať pozornosť predovšetkým deťom, pri ktorých sa vyskytujú niektoré z príznakov možného násillia. Viac informácií môžete získať v **príručke o syndróme CAN Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny** (príznaky a prejavy – str. 6 –10, str. 14 – 15, str. 23 – 24), prípadne v **Odbornom usmernení Ministerstva zdravotníctva SR o príznakoch a diagnostike zanedbávania, týrania alebo zneužívania maloletej osoby a o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní podozrenia na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby** č. 43/2012 (čl.3). Zvýšenú pozornosť pracovníkov obce si tiež vyžadujú deti, ktorých rodičia (prípadne iné osoby, ktoré sa o ne osobne starajú alebo osoby, s ktorými žijú v spoločnej domácnosti) sa správajú agresívne, vedú záhalčivý život, prípadne sa u nich vyskytuje podozrenie na drogovú závislosť.

V prípadoch, kedy bolo odhalené násilie na dieťati, je úlohou obce poskytnúť pomoc dieťaťu a jeho rodine najmä organizovaním a sprostredkovaním účasti na programoch pomoci (§11 ods. 1 písm. d) zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK). Spolupôsobí tiež pri výkone výchovných opatrení uložených súdom a orgánom SPODaSK a pri úprave a obnove rodinných pomerov dieťaťa (§75 ods. 1 písm. c zákona č. 305/2015 Z. z. o SPODaSK).

²² Úlohou orgánu SPODaSK v prípadoch násilia na deťoch je predovšetkým prijať potrebné opatrenia (opatrenia SPODaSK) na ochranu jeho života, zdravia a všestranného vývinu. V tejto súvislosti je orgán SPODaSK koordinátorom opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 73 ods. 2 písm. e) bod 3 zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK vo vzťahu k participujúcim subjektom, ktorých súčinnosť je pre realizáciu týchto opatrení potrebná. **Túto koordináciu nezabezpečuje koordinátor pre problematiku násilia na deťoch, ale priamo príslušný pracovník SPODaSK. Participujúce subjekty sú v zmysle § 94 ods. 1 uvedeného zákona povinné poskytnúť orgánu SPODaSK pri realizácii opatrení SPODaSK potrebnú súčinnosť. Poskytnutie súčinnosti je limitované oprávneniami a povinnosťami uvedených subjektov vyplývajúcimi z príslušných právnych predpisov. Poskytovanie súčinnosti nesmie mať vplyv na rozhodovaciu nezávislosť súdu a orgánov činných v trestnom konaní.**

V prípade ohrozenia dieťaťa násilím pracovník SPODaSK posúdi životnú situáciu dieťaťa a jeho rodiny. Na základe získaných a zanalyzovaných informácií sa stanoví sociálna diagnóza a definuje sa spôsob zabezpečenia napĺňania potrieb dieťaťa. Záverom posúdenia životnej situácie dieťaťa a jeho rodiny je stanovenie miery ohrozenia dieťaťa.

V prípade bezprostredného ohrozenia života, zdravia a všestranného vývinu dieťaťa zo strany osôb, ktoré majú dieťa v starostlivosti (rovnako postupuje aj v prípade, že osoby, ktoré majú dieťa v starostlivosti, nedokážu dieťa pred násilím adekvátne chrániť), podáva okamžite návrh na vydanie predbežného opatrenia podľa § 75a Občianskeho súdneho poriadku (súd môže uvedené predbežné opatrenie vydať aj bez návrhu), na základe ktorého je dieťa možné odovzdať do starostlivosti iného príbuzného (v prítomnosti ktorého nebude pretrvávajúť ohrozenie), resp. krízového strediska alebo detského domova. Uvedené predbežné opatrenie súd vydá do 24 hodín od podania návrhu. V prípadoch, kedy sú život, zdravie alebo všestranný vývin dieťaťa ohrozené osobou, ktorá dieťa nemá v starostlivosti, poskytuje rodičom, prípadne iným osobám, ktoré majú dieťa v starostlivosti, potrebnú súčinnosť pri ochrane dieťaťa.

V súvislosti s realizáciou opatrení SPODaSK vypracuje plán sociálnej práce. Na jeho tvorbe a realizácii sa spolupodieľajú aj vybrané participujúce subjekty (napr. obec, akreditovaný subjekt...). Pracovník SPODaSK aktívne spolupracuje s rodinou dieťaťa. Za účelom aktivizácie rodiny môže využiť metódu prípadových konferencií. Viac informácií môžete získať v **príručke o syndróme CAN Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny**. V prípade potreby ukladá výchovné opatrenia (§37 a nasl. zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov a § 12 zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK) alebo podáva návrh na ich uloženie. Pracovník SPODaSK môže v prípadoch závažného pretrvávajúceho ohrozenia života, zdravia a všestranného vývinu dieťaťa za určitých okolností uskutočniť kroky smerujúce k zvereniu dieťaťa do náhradnej starostlivosti (§ 44 a nasl. zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine). Ak je dieťa umiestnené v krízovom stredisku alebo detskom domove, udržuje s ním aktívny kontakt. V prípadoch, kedy bol na dieťati spáchaný trestný čin a je ustanovený súdom, vykonáva úlohy opatrovníka v trestnom konaní (§ 48 ods. 2 Trestného poriadku).

²³ V prípadoch, kedy bol spáchaný trestný čin na dieťati, príslušník Policajného zboru realizuje všetky potrebné kroky smerujúce k jeho objasneniu. Ak policajt zistí, že dieťaťu hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode, poskytne zákonnému zástupcovi, prípadne opatrovníkovi v trestnom konaní (§ 48 ods. 2 Trestného poriadku) informáciu o jeho prepustení alebo úteku z výkonu trestu alebo výkonu väzby, prípadne informáciu o rozhodnutí o ponechaní obvineného na slobode pri nahradení väzby (§ 46 ods. 8 Trestného poriadku – aj v súvislosti s § 72 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku). Pri realizácii úkonov trestného konania príslušník Policajného zboru dbá na to, aby nedošlo k sekundárnej viktimizácii dieťaťa. Pred realizáciou potenciálne traumatizujúceho úkonu je nevyhnutné plánované kroky vždy konzultovať s odborníkom (napr. s psychológom zariadenia SPODaSK, v ktorom je dieťa umiestnené).

V prípade ohrozenia života alebo zdravia dieťaťa je policajt oprávnený vykonať nasledovné kroky:

- Ak dieťaťu hrozí bezprostredný útok, je oprávnený útočníka zaisťiť (§19 ods. 1 písm. a) zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov).
- Ak dieťa žije v spoločnom byte, dome alebo inom priestore s osobou, zo strany ktorej možno voči nemu očakávať útok, je túto osobu oprávnený vykázat zo spoločného obydľia (§27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore). Policajt je povinný kópiu záznamu o realizácii uvedeného oprávnenia zaslať orgánu SPODaSK.
- V prípade dôvodnej obavy, že je ohrozený život alebo vážne ohrozené zdravie dieťaťa, je oprávnený otvoriť byt (prípadne obydľie), vstúpiť doň a vykonať opatrenia na odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva (§ 29 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore).

O všetkých týchto krokoch policajt bezodkladne informuje pracovníka SPODaSK. V prípade, že po vykonaní uvedených oprávnení je život, zdravie alebo všestranný vývin dieťaťa bezprostredne ohrozený, prípadne sa dieťa ocitne bez akejkoľvek starostlivosti, kontaktuje pracovníka SPODaSK okamžite a požiada o neodkladnú intervenciu.

²⁴ Prokurátor realizuje všetky potrebné kroky smerujúce k objasneniu trestného činu spáchaného na dieťati. V prípadoch, kedy hrozí, že osoba obvinená, resp. obžalovaná z trestného činu bude v násilí pokračovať, prokurátor môže podať na súd návrh na vzatie násilníka do väzby (§71 a nasl. Trestného poriadku). Ak výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania dostatočne odôvodňujú postavenie obvineného pred súd, prokurátor podá obžalobu príslušnému súdu.

Ak prokurátor zistí, že dieťaťu hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného, poskytne zákonnému zástupcovi, prípadne opatrovníkovi v trestnom konaní (§ 48 ods. 2 Trestného poriadku) informáciu o jeho prepustení alebo úteku z výkonu trestu alebo výkonu väzby, prípadne informáciu o rozhodnutí o ponechaní obvineného na slobode pri nahradení väzby (§ 46 ods. 8 Trestného poriadku – aj v súvislosti s § 72 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku). Pred realizáciou úkonov trestného konania prokurátor dbá na to, aby nedošlo k sekundárnej viktimizácii dieťaťa. Pred realizáciou potenciálne traumatizujúceho úkonu je nevyhnutné plánované kroky vždy konzultovať s odborníkom (napr s psychológom zariadenia SPODaSK, v ktorom je dieťa umiestnené).

²⁵ Pracovník krízového strediska alebo detského domova sa v prípadoch, kedy je dieťa umiestnené v niektorom z týchto zariadení, podieľa na vykonávaní opatrení SPODaSK s cieľom poskytnúť dieťaťu bezpečné útočisko, starostlivosť a odbornú pomoc. Pri svojej práci sa opiera o individuálny plán (individuálny plán rozvoja osobnosti podľa § 55 zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK – detský domov, individuálny plán na zvládnutie krízy podľa § 62 zákona č.305/2005 Z. z. o SPODaSK – krízové stredisko), ktorý definuje potreby dieťaťa, stanoví ciele a potrebné opatrenia. Plánovanie a priebeh práce s dieťaťom vychádza z osobných cieľov, schopností a potrieb dieťaťa. Opiera sa o jeho vnútorné zdroje a možnosti, pričom sleduje dosiahnutie jeho osobných cieľov v záujme vyriešenia jeho nepriaznivej situácie a zaradenia sa do normálneho života. Informácie týkajúce sa dieťaťa v starostlivosti krízového strediska alebo detského domova, získané v procese vykonávania opatrení SPODaSK, sú odovzdávané pracovníkovi SPODaSK zodpovednému za vedenie prípadu, ktorý ich sústreďuje a ďalej odovzdáva podľa potreby ďalším participujúcim subjektom.

V prípadoch, kedy by realizáciou opatrení mohlo dôjsť k zmareniu významných procesných úkonov (znalecké dokazovanie, výsluch dieťaťa) je potrebné, aby boli tieto opatrenia vopred prekonzultované s príslušným prokurátorom.

²⁶ Informácie o dieťati a jeho rodine môže participujúci pracovník poskytnúť a žiadať iba v zákonom stanovenom rozsahu.

